יו) [כונהם ליש פייג שבע פל. פסחים לעי:], ב) [לקמן מ. ע"ש] שבת קכו. ע"ש פאה פ"א מ"א ע"ש (חגיגה ו),

ג) נשתי תיבות הללו והכנסת אורחים ליתא במשנה דפאה

ולא בשום מקום], ד) [לקמן מ סוע"א], ה) חולין קמב, 1) [בחולין וברש"י הגירסא:

לא הוה הכין, ז) [לקמן מ. חולין קמב.], **ח**) [בכת"י: עלמא

איכאן, ט) פסחים ח. יומא יא.

[חולין קמב.], י) [פסחים ח ע"ב], ל) חולין שם, ל) [בכח"י

ודפו"ר: מאי חואן, מ) [בכת"י

ולפו"ר: דגברא רבה. וכ"ה בתום' חגיגה טו ע"א ד"ה שובו ע"ש, ובמהרש"א וחש"ל.

ולפנינו כרש"ל], () [מכות כ"ג רע"ב], (ס) יומא פו: ע"ש, ע) [אצ"ל ערוה. (רד"ל, ע"ש)],

ש) [לקמן פה.], ל) [לקמן ש"ל.] מ ע"ה], ק) [בדפו"ר וע"י: לעולס], ר) [בדפו"ר: ר"ח. וכ"ה במוס' הרח"ש ועו"ר],

דפאה ע"ש], ס) [ל"ל להללותיה

ועיין ילקוט תהלים רמו לן, ל) [כל דברים הללו כתובים בירושלמי דפאה פ״א ול״ל

להצלותיה ולא כתיב לשיזבותיה],

ב) [דכלאים.], ג) [לזרוע.],

תיז א סמג עשין יב: תיח ב מיי' פ"ג מהל' מ"מ הל' ג סמג שם טוש"ע י"ד סימו רמו סעיף יח: תים ג מייי פ"ג מהלי תשובה הלכה ב:

תב ד ה מיי׳ שם פ״ט הלכה

מוסת תוספות

א. ואח״כ נוחל את הארץ ב. ואית דגרסי מתניתא דעבדי ליה יום טב ויום ביש ואברייתא קאי והכל עולה לפירוש אחד. מוס׳ הרח״ש.

תום' ר"י הזקן בזרעונים או ממיני תבואה קאמר כגון חטה ושעורה יא שני מיני ירק. [משארי]. שהיה זורע למאכלו ולמאכל התלמידים כי הוה ס״ד דמשום ערבוב הרי חייש ט"ר המשום עובוב הדר הריש לערבוב, והוה בעי לאוכוחי דאף במיני ירק איכא איסורא בזריעתן, ולא קמא ליה ההיא דאביי. והא דתנן וכו'. אביי דאקשי ליה ממתני' דתנן . והכלאים מד"ס הוה ס"ז דמיירי בכל שני מינים ואפילו במיני ירק אף שבח״ל אין . זריעתז אסורה אלא מד"ס. וויעונן אטרור אלא מו ט, וס״ל נמי דהאי והכלאים ר״ל שאסור לזרען אפילו הכי קאמר דאסור מד"ס, דאלו אסור אכילתן תנן בהדיא בכלאים (פ"א) [פ"ח מ"א] כלאי זרעים אסורים מלזרוע ושני ליה לא קשיא כאן בכלאי זרעים כאן בכלאי הכרם, כלומר דהא דתנן והכלאים מד"ס לאו במיני זרעים מיירי דמיני זרעים מותר לזרען בח״ל, כדאמרינן לעיל שדך למעוטי זרעים שבח״ל, ואפילו איסורא שבח״ל, ואפילו איסורא דרבנן לית בהו כדמסיק טעמא דהואיל ואפילו בארץ אם עבר וזרען מותרים באכילה לא גזרו בח״ל בזריעתן אלא בכלאי הכרם מיירי שאם זרע חטה ושעורה ניירי שאם זוע חסה ושעחה וחרצן במפולת יד בח״ל אינו אלא איסורא דרבנן, וכן נמי איירי באיסור אכילתו שאם זרע בכרם מין אחד או םין ירק, אע״פ דבח״ל ליכא איסורא בזריעתו כדמסקינן קמי הכי, אפ״ה אסור בהנאה, יאע"פ שבארץ אינו אסור אלא מדרבנן, גזרו ואסרו הנאתו אפילו בח"ל. ואע"פ שזריעת מין אחד בכרם בארץ אסור ג"כ מדרבנן, דר' יאשיה לא אמר אלא אינו חייב עד שיזרע שני מינים בכרם, דמשמע דאינו חייב מלקות, הא איסורא מיהא איכא, לא גזרו לאסור אלא מין אחד בכרם בח"ל שגזרו עליו* איסור הנאה. זהו עיקר הפירוש. לא אסירי בהנאה. משום רישא נקט לה דהא אף כלאי הכרם אסורים מלזרוע י כלא ווכום אסורם מלודים ומלקיים ואסורים בהנאה, כלאי זרעים אסורים מלזרוע ומלקיים ומותרים באכילה. לא גזרו בהו. לזרען. אשתכח לא צהו בחוד להו כן: אסורכת השתא דהרכבת אילן אסור מן התורה אפילו בח״ל ואפילו אילן בירק או ירק באילן, דתנן פ״ק דכלאים ַ[מ״ז] אין מביאין ירק (באילן) [בירק]

שאם היתה שקולה מברעת. וא"ת בלאו הכי נמי אמרי׳ במסכת ר"ה (דף יו.) דרב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין וי"ל דבשאר מלות כשמעשיו שקולים הוי כבינוני אבל בהני חשיב לדיק גמור: מתניתין דעבדין ליה יום מב ויום ביש. פי׳ בקונט׳ מי שעושה

יחירה דהוי ວ່າວ່າ רובא זכיות מתקנין לו בעולם הזה יום טוב ונפרעים ממנו עונותיו וזהו תיקון י"ט לו לעה"ב וכל שעונותיו מרובים דקתני מריעין לו היינו דעבדינן ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע רבא אמר פירוש לעולם כדאמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתניתין דקתני מריעין לו רבי יעקב היא דאמר שכר מצות כו׳ וקשה דמשני הא מני רבי יעקב היא משמע דעד השתא לא אוקמינן כרבי יעקב ולפי׳ הקונט׳ לאביי נמי בין מתניתין בין ברייתא אתי כרבי יעקב לכך פי׳ י) ר״ת מתני׳ דעבדין ליה יום טוב ויום ביש ותרוייהו בעולם הזה ומטיבין לו דברייתא הוי פירוש אמתני׳ כלומר פעמים שעושין לו יום טוב כדי לקבל שכר מצותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומה לו כמו שקיים כל התורה כולה אבל רוב ימיו של רשע שרוי ברעה והיינו שעונותיו מרובין על זכיותיו ומריעין לו היינו פעמים שעושין לו יום רע כדי למרק עונותיו בעולם הזה ובאותו יום יהא דומה לו כמי ששרף כל התורה אבל רוב ימיו של לדיק שרוי בטובהא כשזכיותיו מרובין על עונותיו והיינו דלא כר׳ יעקב דאמר שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כללב:

שארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת ש באמצע שפיר אלא הכא משום נוי ואי נמי משום מרחא דשמעא היא: מתני' כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את האָרץ: **גכו′** ורמינהיִ ∘אלו ∗דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים יוהכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו יותלמוד תורה כנגד כולם אמר רב יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבים לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך אפילו בחדא נמי אמר רב שמעיה ילומר שאם היתה שקולה מכרעת^ה וכל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו ממיבין לו ורמינהו כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפילו אות אחת וכל שעונותיו מרובין מזכיותיו ממיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיםר אות אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ליה יום מב ויום ביש רבא אמר הא מני רבי יעקב היא דאמר ישכר מצוה בהאי עלמא ליכא דתניא רבי יעקב אומר אין לך כל מצוה ∞ ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. שאין תחיית המתים תלויה בה בכיבוד אב ואם כתיב ילמען יאריכון ימיך ולמען יימב ובעובדי עבודת כוכבים איפכא מחשבה לך בשילוח הקן כתיב בלמען ייטב לך רעה ש הקב״ה מלרפה למעשה דכתיב (עובדיה א) מחמס אחיך יעקב תכסך בושה ונכרת לעולם ולא מצינו שעשה והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת

עשו ליעקב שום רעה אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מלרפה הקב"ה למעשה ומחשבה טובה של עובדי כוכבים אין הקב״ה מלרפה למעשה כדכתיב בדניאל (ג) (ודריוש) עד מעלי שמשא הוה משתדר שי לשיזבותיה פירוש שהיה דריוש עושה כל כחו להציל דניאל מגוב אריות אלמא אע"ג שהלילו עד הערב קאמר קרא שלא הצילו אלא מבקש להצילו מדכתיב לשיזבותי׳ ולא כתב ושיזביהים:

את בית ישראל בלבם איהו גמי הכי קאמר מללמינ לשונות ולה לת בהאי של בלקא דעתך שכר מצוה בהאי שעלמא היעשר לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור שוהא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אין נזוקין התם בהליכתן שאני והא אמר רבי אלעזר° שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן סולם רעוע הוה דקביע היזיקא וכל היכא דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב וויאמר שמואל איך

אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף יאילמלי דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חמא ואחר מאי יהוא איכא דאמרי כי האי גוונא חזא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית™ המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חמא רמי רב מובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה יאמר ליה התם ∞כגון שבא דבר שעבירה לידו וניצול הימנה כי הא דרבי חנינא שבר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא

דמתני׳ וכי לית ליה בה חדא מהני לריך למלוה יתירה: מריעין לו. בעוה"ז לנקותו מעונותיו שיטול שכר שלם: מטיבין נו. לשלם לו שכר מלותיו בחייו כדי לטורדו: מתני'. דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה יום טב ויום ביש מי שעושה מלוה יתירה דהוי רובא זכיות מתקנין לו בעולם הזה י"ט שנפרעים ממנו עונותיו חהו תקון י"ט לו לעולם הבא וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום ביש שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע: רבא אמר. לעולם כדחמרן מעיקרא מטיבין לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתכי׳ דקתני מריעין לו רבי יעקב היא: שאין תחיים המתים תלויה. באותו מתן שכר להודיעך שאין מתן שכר אלא לעולם הבא: ודלמא לא הוה הכי. לא יארע הדבר הזה לעולם אלא מאריכין ימיו ושנותיו: ודלמא אותה שעה מהרהר בעבירה היה. ולא היה לבו לשמים. ומשני מחשבה

רעה ומעשה לא עשה אין הקב"ה

מצרפה למעשה ולא היה לו ללקות:

למען תפוש. שתפשו בלבם הרהורי

עבודת כוכבים דבה משתעי קרא:

והאמר רבי אלעור כו'. והיכי אמרי׳

דרבי יעקב מעשה חוא: איך אלך.

ואע"ג דבשליחותא דמקום הוה מסתפי

מהזיקה דקביעה: הלמלי דרשיה אחר להאי קרא. דלמען ייטב לך

ש בעולם הבא לא חטא דאיהו נמי

כה"ג חזא אמר אין שכר בעולם

וילא לתרבות רעה: דבר אחר.

חזיר: התם שבא דבר עבירה לידו.

ההוא ישב ולא עבר עבירה דקאמר

נוטל עליה שכר בעבירה שבא לידו

וכפה ילרו ולא עבר אין מלוה יתירה

מזו: מבעמיה. לזנות: טשא. נטמן:

הוו מסוקי. שמלויין בו מזיקין:

כגון

ארבע מד' רוחות הערוגה. אם היה זורען בערוגה אחת ונשמר להניח

ריוח ביניהם שלא יינקו זה מזה כמשפטם השנויה במס' שבת (דף פד:)

הוה שמעינן מינה שאסור לורוע כלאים בח"ל אבל השתא דורע כל

שהולך להביא ירק לבקש מין שהוא

לריך לו בין שאר המינין ויודע באיזה

ערוגה הוא: דשמעא. שמש:

בותבר' העושה מלוה אחת. מפרש

בגמרא: מטיבין לו. משמע בהאי

עלמח: ונוחל חם החרץ. חיי העולם

הבא: גבו׳ אנו דברים כו׳. הני

הוא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל

מלוה אחריתי לא ואנן תנן מטיבין לו

ונוחל את הארץ: מכלל דהני אפילו

חדה נמי. ואפילו לא קיים שאר מצות

בתמיה והא רובא עונות הוא: לומר

שאם היתה שקולה מכרעת. הא דקתני

אלו דברים במחלה עונות ומחלה

זכיות קאמר ויש במחלה זכיות אחת

מאלו מכרעת את הכף כאילו הוי

רובא זכיות ואינו לריך למלוה יתירה

מין בערוגה לבדו לאו משום כלאים הוא אלא שלא להטריח השמש

תורה אור השלם

ו. בַּבֵּד אֶת אָבִיךְ וְאֶת אִמֶּךְ בַּאֲשֶׁר צִּוְּךְ יִיְ אֱלֹהֶיךְ לְמַעְּן יאריכן ימיר ולמען ייטב לך עַל הָאַדְמָה אֲשֶׁר יִיְ אֱלֹהֶיף נֹתֵן לְף: דברים הטו 2. שַׁלַח תִּשַׁלַח אֶת הָאֵם ואת הבנים תקח לך למען יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: דברים כב ז

3 למעז החש אח היח לַנַיצַן וּנְפשׁ אֶוֹר יִשְׂרָאֵל בְּלְבְּם אֲשֶׁר מֵעְלַי בְּגִלּוּלֵיהֶם כְּלְם:

יחזקאל יד ה ויאמֶר שְמוּאֵל אֵיךְ אַלַךְּ ְּוֹשְׁמֵע שָׁאוּל וְהַרְגְנִי וַיֹּאמֶר יִי עָגְלָת בָּקָר תִּקָּח בְּיָדֶרְ וְאָמֵרָתְ לִוְבֹּח לִיִי בְּאִתִי:

שמואל א טז ב

מוסף רש"י

ארבע על ארבע רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן, ואחת באמצע. גרעין אחד, ואע״פ שכל אלל הקרנות סמוכין זה לזה ואין ביניהם הרחקה ג' טפחים ויונקים זה מזה, אין כאן בית מיחוש, דגבי כלאים כאן מן כית לחות דבעינן דלת לחיד מיכרת הות דבעינן דלת לחיד ערבוב, דהת תכלתים קפיד קרת, תצל ליניקה לת חיישינן תפילו בכלתי הכרם דתורייתת מפים פכנה שלנים למולייתה כדתנן (ב"ב כו.) זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן, ואע"ג דינקי מתחאי, וכ"ש כלאי זרעים דרבנן דלא חיישינן ליניקה, כדתנן גבי ראש תור וגבי שתי שורות (שבת פה:) והרי יש כאן היכר גדול, רוח זו זרועה לפון ולרום וזו זרועה מזרח ומערב. אבל בין זרע האמצעי לזרעוני הרוחות לריך הרחקה כדי יניקה דאין שם היכר, ואי הוו מקרבי הוי ערבוב. והמפרש ד' גרעינין בד' הרוחות טועה, דאי ההרחקה משום יניקה, ט' זרני ההתקם משום יפקה, עד זרעונין יש לזרוע בו, ד' בד' הקרנות ואחת בכל רוח ורוח באמצעו ואחד באמצע הערוגה ויש בין כל אחד טפחים ומחצה לכל אחד, הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע

אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא עבדה היא מילתא ואיתסי ערק משא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נמרך אמר להו שני שברוח זו לורע שברוח זו ג' טפחים לא איפפח לן, דלענין כלאים היכר בעלמא הוא דבעינן כדפרישית (שבת פדה). שמחן שברה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה. כגון ככוד אב ואם ושלוח הקן, שלא תוכל להבין ממתן שכרה שעחידין הממים להחיות (חודין קחב). לעולם שבולו טוב. שאין בו לא היוק ולא יסורין אלא טובה (שם). דכמיב ואמר שמואל אין אלך למשוח

והרכיב מותר בהנאה, כראיתא בירושלמי בהדיא, דגרסינן התם פ״ק דכלאים עובד כוכבים שהרכיב אגזו על גבי אפרסקין אע״פ שאין ישראל רשאי לעשות כן נוטל משם וחוזר ונוטע במקום אחר. ע״כ. והוי דומיא דכלאי בהמה דתנן (פ״ה) [פ״ה (פ״ה) כלאי בהמה מותרים לגדל ולקיים ואין אסורין אלא מלהרביע. וכתב הר״ם (כלאים פ״א ה״ו) שמותר לערב ולזרוע זרע שני מיני אילנות שלא נאסרו אלא בהרכבה וכן כתב שמותר ג) זרע ירק וזרע אילן. כלאי הכרם אינו לוקה בזריעתן אלא בארץ, והוא שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד או שני מינין של ירק כגון קנבוס ולוף, כדאיתא בהקומץ [מנחות טו, ב] קנבוס ולוף אסרה תורה

. נראה דצ"ל לא אסרו לזרוע מין אחד בכרם בחו"ל אלא גזרו עליו וכו' (ד"ו).

את דוד ואע"פ ששלוחו של מקום היה הרי היה ירא (פטחים הז). המתורגנמן. שהיה עומד לפני רכן גמליאל ומשמיע לרכים את הדרשה מפי רכן גמליאל (ברכות כה). וכיבא. ולנ"ך המוליאין ליחה ומאוסין (לקחן פא.). שאר זרעים דרבנן. ותגן בכלאים פ״ה [מ״ח] כל מין זרעים אינן כלאים בכרם הקנבוס ר׳ טרפון אומר אינו כלאים בכרם וחכ״א כלאים, והקינדם כלאים בכרם ואמרינן בכ״ר (כ, ין דרדר זה קינדם, ואסור בהנאה אפילו אם זרע בכרם מין אחד או מין ירק כדכתבינן. וכלאי זרעים בארץ אסור לזרען מן התורה ומותרים באכילה, ובח״ל מותר אף לזרען. מתני". מטיבין. כלומר בהים הני (אין) אחריני לא. אפילו בחדא. והא רובא עונות נינהו. שקולה. שאם היה מחצה עונות ומחצה זכיות והיה במחצה מאלו מכריע כאילו רוב זכיות.

היכן מובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו

של זה אלא למען יימב לך "לעולם שכולו מוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך

ורלמא ∘לאו הכי הוה ר׳ יעקב מעשה חזא

ודלמא מהרהר בעבירה הוה ימחשבה רעה

אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר

בעבודת כוכבים הוה וכתיב ילמען תפוש